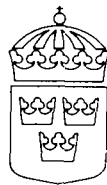

Justitieutskottets betänkande

1986/87:7

om förverkande m. m.
(prop. 1986/87:6)

JuU
1986/87:7

Propositionen m. m.

I proposition 1986/87:6 har regeringen (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att anta av lagrådet granskade förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m. m.,
3. lag om förfarandet i vissa fall vid förverkande m. m.,
4. lag om ändring i rättegångsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken,
6. lag om upphävande av lagen (1983:225) om förfarandet vid förverkande av vissa farliga föremål,
7. lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling,
8. lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel,
9. lag om ändring i lotterilagen (1982:1011),
10. lag om ändring i lagen (1986:655) om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisas till vad som anförs under rubriken Utskottet på s. 10.

Med anledning av propositionen har väckts motion 1986/87:Ju102 av Allan Ekström. Justitieutskottet har överlämnat motionen till kulturutskottet.

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 14 § samt 36 kap. 1, 4, 7, 16 och 17 §§ brottsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 kap.

14 §¹

Anordnar någon olovligen för allmänheten spel eller liknande verksamhet, vars utgång helt eller till väsentlig del beror på slumpen, och framstår verksamheten med hänsyn till sin art, insatsernas ekonomiska värde och övriga omständigheter som äventyrlig eller ägnad att tillföra anordnaren en betydande ekonomisk vinning, dömes för ~~dobbleri~~ till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som tillåter en sådan verksamhet i en lägenhet eller ett annat utrymme som han upplåtit åt allmänheten.

Deltager någon i spel eller liknande verksamhet som, med hänsyn till förhållanden som avses i första stycket, framstår som äventyrlig och som är olovlig samt har anordnats för allmänheten eller eljest äger rum i en lägenhet eller ett annat utrymme vartill allmänheten har tillträde, dömes för ~~dobbleri~~ till böter.

36 kap.²

1 §

Utbyte av brott enligt denna balk *som ej motsvaras av skada för enskild* skall förklaras förverkat, om det *ej* är uppenbart *ohilligt*. Detsamma gäller *förlag för brott eller dess värde, om förlaget mottagits och mottagandet utgör brott enligt denna balk.*

Utbyte av brott enligt denna balk skall förklaras förverkat, om det *inte* är uppenbart *oskäligt*. Detsamma gäller *vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott, om mottagandet utgör brott enligt denna balk; i stället för det mottagna får dess värde förklaras förverkat.*

Vid bedömningen av om det är uppenbart oskäligt att förklara utbyte förverkat enligt första stycket skall bland andra omständigheter beaktas om det finns anledning att anta att skadeståndsskyldighet i anledning av brottet kommer att åläggas eller annars bli fullgjord.

¹ Senaste lydelse 1982: 1061.

² Kapitlet omtryckt 1986: 118.

4§

Har det till följd av ett brott som är begånget i utövningen av näringsverksamhet uppkommit ekonomiska fördelar för näringsidkaren, skall värdet därav förklaras förverkat även när det inte följer av 1 eller 2 § eller annars är särskilt föreskrivet.

Vad som har sagts i första stycket gäller ej, om förverkande är *obilligt*. Vid bedömningen av om så är förhållandet skall bland andra omständigheter beaktas om det finns anledning att anta att annan betalningsskyldighet som svarar mot de ekonomiska fördelarna av brottet kommer att åläggas näringsidkaren eller annars fullgöras av denne.

Vad som har sagts i första stycket gäller ej, om förverkande är *oskäligt*. Vid bedömningen av om så är förhållandet skall bland andra omständigheter beaktas om det finns anledning att anta att annan betalningsskyldighet som svarar mot de ekonomiska fördelarna av brottet kommer att åläggas näringsidkaren eller annars fullgöras av denne.

Kan bevisning om vad som skall förklaras förverkat inte alls eller endast med svårighet föras, får värdet uppskattas till ett belopp som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

7§

För brott som har begåtts i utövningen av näringsverksamhet skall, på yrkande av allmän åklagare, näringsidkaren åläggas företagsbot, om

1. brottsligheten har inneburit ett grovt åsidosättande av de särskilda skyldigheter som är förenade med verksamheten eller annars är av allvarligt slag och

2. näringsidkaren inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten.

Första stycket gäller inte, om brottsligheten varit riktad mot näringsidkaren eller om det annars skulle vara uppenbart *obilligt* att ålägga företagsbot.

Första stycket gäller inte, om brottsligheten varit riktad mot näringsidkaren eller om det annars skulle vara uppenbart *oskäligt* att ålägga företagsbot.

16§

Är i lag eller författning föreskrivet att förklaring skall meddelas om förverkande eller annan sådan särskild rättsverkan av brott, må detta likväl underlåtas, om denna rättsverkan är uppenbart *obillig*.

Är i lag eller författning föreskrivet att förklaring skall meddelas om förverkande eller annan sådan särskild rättsverkan av brott, må detta likväl underlåtas, om denna rättsverkan är uppenbart *oskälig*.

¹ Med nuvarande lydelse avses lydelsen enligt SFS 1986: 118.

17 §

Förverkad egendom och företagsbot tillfaller staten, om ej annat är föreskrivet.

Har enligt 1 § utbyte som svarar mot skada för enskild förklarats förverkat hos någon, svarar staten i dennes ställe för ersättning åt den skadelidande intill värdet av vad som har tillfallit staten på grund av beslutet om förverkande. Vid verkställighet av detta beslut har den hos vilken förverkandet skett rätt att räkna av vad han visar sig ha utgett som ersättning till den skadelidande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987. I fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet gäller 36 kap. 1 och 17 §§ i deras äldre lydelse.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 1065) om visst stöldgods m. m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1974: 1065) om visst stöldgods m. m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Har egendom som åtkommit genom brott anträffats och är varken ägaren eller annan som har rätt till egendomen känd, skall egendomen tagas i förvar, om det ej är uppenbart obilligt.

Har egendom som frånhänts någon genom brott anträffats hos annan som uppenbart saknar rätt till egendomen eller har den anträffats utan att vara i någons besittning och är varken ägaren eller annan som har rätt till egendomen känd, skall egendomen tas i förvar, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller egendom som har förvärvats eller mottagits under förhållanden som anges i 9 kap. 6 § andra stycket brottsbalken.

Detsamma gäller om varken ägaren eller annan som har rätt till egendomen gör anspråk på den.

Första stycket tillämpas också om varken ägaren eller annan som har rätt till egendomen gör anspråk på den.

Om förfarandet med egendom som tagits i förvar enligt första eller andra stycket och om rätt för ägare som sedermera blir känd eller annan som har rätt till egendomen att få egendomen utlämnad till sig eller att erhålla ersättning finns bestämmelser i lagen (1974: 1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegoods m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987. Har egendom som avses i 1 § anträffats före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

3 Förslag till

Lag om förfarandet i vissa fall vid förverkande m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag reglerar förfarandet vid prövning av fråga om förverkande av egendom till det allmänna eller om annan särskild rättsverkan av brott, när frågan inte angår den som är tilltalad för brottet. Lagen gäller, om inte annat följer av särskilda bestämmelser i lag eller annan författning.

2 § En fråga som avses i 1 § prövas av tingsrätten efter särskild talan. Om inte annat framgår av denna lag, gäller för sådan talan i tillämpliga delar reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott på vilket inte kan följa svårare straff än böter.

3 § Om talan avser förverkande av beslagtagna egendom, får kungörelse-delgivning av stämningen ske enligt de förutsättningar som anges i 15 § delgivningslagen (1970: 428). Dessa regler får också tillämpas, om den mot vilken talan förs är okänd.

Om värdet av den beslagtagna egendomen uppskattas till mindre än tvåtusen kronor, får delgivning ske genom att stämningen anslås på rättens kansli.

I stämningen skall den mot vilken talan riktas föreläggas att inställa sig till huvudförhandling vid påföljd att egendomen annars får förklaras förverkad. Uteblir han, skall egendomen förklaras förverkad, om det inte framgår att talan är ogrundad.

4 § Om värdet av beslagtagna egendom uppskattas till mindre än tvåtusen kronor, får åklagaren pröva frågan om förverkande. Ett beslut om förverkande skall meddelas skriftligen. Den från vilken beslaget har skett får hos åklagaren anmäla missnöje med förverkandebeslutet inom en månad från det han fick del av det. I fall som anges i 3 § första stycket får beslutet delges genom att det anslås på rättens kansli.

Anmäls missnöje, skall beslutet om förverkande inte vidare gälla. Om beslaget inte hävs, skall åklagaren väcka talan om egendomens förverkande. Har detta inte skett inom en månad från det anmälan kom in till åklagaren, skall beslaget gå åter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

4 Förslag till

JuU 1986/87:7

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 7 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap.

7 §¹

Då rätten förordnar om beslag eller fastställer verkställt beslag, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt.

I annat fall än som avses i första stycket skall åtal väckas inom en månad, sedan beslaget verkställdes, om ej den beslagtagna egendomens värde understiger *ett-tusen* kronor.

I annat fall än som avses i första stycket skall åtal väckas inom en månad, sedan beslaget verkställdes, om ej den beslagtagna egendomens värde understiger *två-tusen* kronor.

Finnes tid, som avses i första eller andra stycket, otillräcklig, må rätten om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 17 § lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken¹ skall upphöra att gälla vid utgången av år 1986.

6 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1983: 225) om förfarandet vid förverkande av vissa farliga föremål

Härigenom föreskrivs att lagen (1983: 225) om förfarandet vid förverkande av vissa farliga föremål skall upphöra att gälla vid utgången av år 1986.

¹ Senaste lydelse 1974: 1067.

¹ Senaste lydelse av 17 § 1974: 1068.

Lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling:

dels att 21 § skall upphöra att gälla,

dels att 24 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 §¹

I mål rörande brott enligt författningar, vilkas efterlevnad tullverket har att övervaka, må, om ej svårare straff än böter kan följa å brottet eller om målet rör brott som avses i 2 § andra meningen, talan föras av befattningshavare vid tullverket som generaltullstyrelsen bestämmer. Sådan befattningshavare må ock såsom åklagare meddela *förordnande enligt 21 § första stycket.*

I mål rörande brott enligt författningar, vilkas efterlevnad tullverket har att övervaka, må, om ej svårare straff än böter kan följa å brottet eller om målet rör brott som avses i 2 § andra meningen, talan föras av befattningshavare vid tullverket som generaltullstyrelsen bestämmer. Sådan befattningshavare må ock såsom åklagare meddela *beslut enligt 4 § lagen (1986:000) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m. m.*

Vad nu stadgats skall icke lända till inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt i fråga om brott, som nyss sagts.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982: 636) om anordnande av visst automatspel

Härigenom föreskrivs att i lagen (1982: 636) om anordnande av visst automatspel skall införas en ny paragraf, 9 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 a §

Spelautomat och annan egendom som använts vid brott enligt 9 § samt insatser som uppburits vid brottet skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

¹ Senaste lydelse 1985: 10.

Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen.

I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987. I fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

9 Förslag till

Lag om ändring i lotterilagen (1982: 1011)

Härigenom föreskrivs att 30 § lotterilagen (1982: 1011) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 §

Insatser som har uppburits vid brott enligt 28 § samt utrustning, annan egendom och handlingar som har använts vid eller varit föremål för sådant brott skall förklaras förverkade, om inte detta är uppenbart obilligt.

Förverkas en utbetalningsautomat skall även dess innehåll förklaras förverkat, om inte detta är uppenbart obilligt.

I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Insatser som har uppburits vid brott enligt 28 § samt utrustning, handlingar och annan egendom som har använts vid eller varit föremål för sådant brott skall förklaras förverkade, om inte detta är uppenbart oskäligt. Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen.

Förverkas en utbetalningsautomat skall även dess innehåll förklaras förverkat, om inte detta är uppenbart oskäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987. I fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

10 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1986:655) om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. i lagens lydelse enligt lagen (1986:655) om ändring i nämnda lag

dels att 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en övergångsbestämmelse av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, vilka påträffas hos den som brutit mot 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 13 kap. 1 § luftfartslagen (1957:297) eller 325 § sjölagen (1891:35 s. 1) skall vara förverkade, om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, vilka påträffas hos den som brutit mot 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, 6 kap. 2 § järnvägstrafiklagen (1985:192), 13 kap. 1 § luftfartslagen (1957:297) eller 325 § sjölagen (1891:35 s. 1) skall vara förverkade, om det inte finns särskilda skäl mot detta.

Detsamma skall gälla om sådana drycker eller berusningsmedel påträffas hos den som medföljt vid tillfället, om berusningsmedlen kan antas ha varit avsedda även för den som begått gärningen.

Medför någon i strid mot gällande bestämmelser spritdrycker, vin eller starköl vid offentlig tillställning, skola de ock vara förverkade som i första stycket sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1987.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1987. I fråga om brott mot 6 kap. 2 § järnvägstrafiklagen (1985:192) som har begåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

De grundläggande reglerna om förverkande finns i 36 kap. brottsbalken (BrB). De fick i huvudsak sitt nuvarande innehåll genom lagstiftning år 1968. Mot bakgrund av vissa problem som reglerna i praktiken visade sig medföra infördes år 1974 lagen (1974:1065) om visst stöldgods m. m. (stöldgodslagen). Denna lag kan sägas utgöra en komplettering till reglerna om förverkande i BrB. År 1982 infördes därefter i BrB en ny bestämmelse varigenom möjligheterna vidgades att förklara värdet av ekonomiska fördelar som uppkommit till följd av brott i näringsverksamhet förverkat.

I promemorian (Ds Ju 1984:12) Vissa frågor om förverkande och tagande i förvar enligt stöldgodslagen behandlas ytterligare problem som framkommit i rättstillämpningen och har anknytning till de nämnda reglerna.

De förslag som läggs fram i propositionen bygger till en del på promemorian och remissbehandling av den. Underlaget i övrigt utgörs dels av en promemoria från riksåklagaren med förslag till avkriminalisering och andra begränsningar i straffrättens tillämpningsområde, dels av en framställning till justitiedepartementet från polismyndigheten i Malmö om behovet av en förverkandebestämmelse i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel (automatspelslagen).

I propositionen föreslås ändringar i reglerna om förverkande i 36 kap. 1 § BrB i syfte att utvidga möjligheterna att förklara utbyte av brott förverkat. Det nuvarande hindret mot förverkande när utbytet motsvaras av skada för enskild föreslås bli avskaffat. Den enda uttryckliga begränsningen av möjligheten att förklara utbyte av brott förverkat föreslås bli att förverkandet inte får vara uppenbart oskäligt. Förslaget i denna del kompletteras med en bestämmelse i 36 kap. 17 §. Den innebär i huvudsak att – om utbyte som motsvarar skada för enskild har förklarats förverkat hos någon – staten i dennes ställe skall svara för ersättningen till den skadelidande intill värdet av vad som har tillfallit staten på grund av förverkandet. –Förslaget i propositionen innebär också att möjligheterna att ta egendom i förvar enligt stöldgodslagen utvidgas. Vidare föreslås en ny lag om förfarandet i vissa fall vid förverkande m. m. Den innebär bl. a. att åklagaren ges större möjligheter än i dag att själv besluta om förverkande av egendom som tagits i beslag.

I propositionen föreslås också sådana regler att spelautomater och annan egendom kan förklaras förverkade enligt automatspelslagen. Genom en föreslagen ändring i lotterilagen (1982:1011) ökas möjligheterna till förverkande enligt den lagen. Det föreslås slutligen att straffansvaret enligt bestämmelsen om dobbleri i 16 kap. 14 § BrB för den som deltar i spel eller liknande verksamhet avskaffas.

Lagförslagen föreslås med ett undantag (lagförslag 10) träda i kraft den 1 januari 1987.

Utskottet finner inte anledning till erinran mot lagförslagen och tillstyrker bifall till dem.

1. att riksdagen antar det genom proposition 1986/87:6 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken,
2. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1974:1065) om visst stöldgods m. m.,
3. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om förfarandet i vissa fall vid förverkande m. m.,
4. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken,
5. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken,
6. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om upphävande av lagen (1983:225) om förfarandet vid förverkande av vissa farliga föremål,
7. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling,
8. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel,
9. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lotterilagen (1982:1011),
10. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1986:655) om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Stockholm den 25 november 1986

På justitieutskottets vägnar

Lars-Erik Lövdén

Närvarande: Lars-Erik Lövdén (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Helge Klöver (s), Gunilla André (c), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Hans Göran Franck (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Bengt-Ola Rytter (s), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s), Lars Sundin (fp), Jerry Martinger (m) och Ingbritt Irhammar (c).

